

MÓDSZERTANI DILEMMÁK: AZ OKTATÁSPOLITIKA-TÖRTÉNETRE ALKALMAZOTT POLITKATUDOMÁNYI MEGKÖZELÍTÉSRŐL

DARVAI TIBOR, PhD

ELTE BÁRCZI GUSZTÁV GYÓGYPEDAGÓGIAI KAR

darvai.tibor@gmail.com

KUTATÁSI KÉRDÉSEK

- Melyek e paradigma főbb jellemzői?
- Hol helyezkedik el a neveléstudományi paradigmák között?

METODOLÓGIA

- Tudományszociológiai kutatás
  - Thomas Kuhn (2002) elmélete a tudományos forradalmakról
  - Pierre Bourdieu (2005) a tudomány tudománya
  - Max Weber (1967) megértő szociológia, ideáltípus
  - R. K. Merton (2002) paradigma és ideológia viszonya

GENEZIS

- 1980-as évek eleje
- A hivatalos „mainstream” szocialista irányultságú neveléstudomány (Sáska 2001 alapján):
  - 1950-1960-as években rekrutálódott
  - Normatív
  - A párt szempontjából elemezte az oktatás-nevelés kérdéseit
  - Nem objektív
  - „belső” pedagógiai logika, mintha „önjáró” lenne a pedagógia
  - Jelszavak: „haladás”; korunk igénye
- Erre a kihívásra reagált egy új nemzedék a késő Kádár-korszakban. Tehát nemzedéki-generációs problémaként is értelmezhető.
- „Forradalmi tudományként” jelenik meg a politológiai megközelítési móddal az oktatáskutatók nemzedéke.

A POLITOLÓGIAI MÓDSZER – BÍRÁLATOK: KÜLSŐ VS. BELSŐ TÉNYEZŐK

- I. Makroszintű, „külső”, politológiai-szociológiai tényekből indul ki (pl. politikai berendezkedés, törvények stb.):
- Vagyis:
- I.1. A politológiai megközelítési mód kritizálja (tagadja?) a pedagógiai önnön, belső logikájának a fontosságát.
  - Szakmai autonómiák kérdésköre
- I. 2. Összefüggéseket keres politikai-társadalmi struktúra és oktatás-nevelés kérdései között.
- Ennek nehézségei:
  - A, összefüggéseket-kapcsolatot lát ott, ahol nincsen
  - B, nem vesz észre kapcsolatokat, ahol van
- **Alapkérdés:** Minden oktatástörténeti korszak vizsgálata során ugyanakkor magyarázó erővel rendelkezik?
  - Pl.: egypártrendszerű diktatúra vs. demokrácia

A POLITOLÓGIAI MÓDSZER – BÍRÁLATOK: CSOPORTSZINTŰ MEGKÖZELÍTÉS

- I. Az oktatásügyi csoportokat azonosítja be egy-egy oktatástörténeti korszakban:
- I. 1. Vagyis: Az oktatásügyben érdekelt csoportok szemszögéből láttatja a rendszert
- Nehézség:
  - A kutató „elveszhet” egy-egy csoport elemzése során
  - Nem (mindig) látható a rendszer egésze
- I.2. Csoport-egyén viszonya
  - Az egyén minden esetben csak a csoport szempontjából értelmezhető? A csoport az elsődleges és az egyén a másodlagos?
  - Pl. Kiss Árpád helyzete a neveléstudományban az 1960-as 1970-es években. Csoporton belüli és csoporton kívüli személyként is értelmezhető.
    - Vagy ez csak kivétel, amely nem csökkenti a magyarázó erőt? Hiszen „kivételek mindig vannak.”
    - S egy kivételtől függetlenül rendszer szinten igaza van (lehet?) a politológiai megközelítésnek
  - Szakmai autonómiák kérdésköre

A POLITOLÓGIAI MÓDSZER – BÍRÁLATOK: IDEOLÓGIÁKHOZ VALÓ VISZONY

- Ideológiákat keres (és talál) szakmai-pedagógiai nézetekben
- A megértés (Weber) mellett érvel, viszont az ideológiákat leleplezi (Bourdieu)
- Ez nem a leleplezés ideológiája (Bourdieu 2005)?

ÖSSZEGZÉS

- Forradalmi tudományból (1980-as évek) normál tudománnyá válik (napjaink)
- A neveléstudományi paradigmák egyike (Kozma 2001)
- Középutas program egy lehetséges irány?

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Kozma Tamás (2001): Paradigmáink. Iskolakultúra. 10. sz. 3-14.
- Max Weber (1987): Gazdaság és társadalom. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest.
- Pierre Bourdieu (2005): A tudomány tudománya és a reflexivitás. Gondolat, Budapest.
- R. K. Merton (2002): Társadalomelmélet és társadalmi struktúra. Osiris, Budapest.
- Sáska Géza (2001): „Jó, hogy vége a nyolcvanas éveknek, és nem jön újra el!”. 2. sz. 45-62.
- Thomas Kuhn (2002): A tudományos forradalmak szerkezete. Osiris, Budapest.